

Grzegorz Szczepański

Ku współczesności

P r o g r a m n a u c z a n i a h i s t o r i i

Spis treści

Ogólne założenia programu

Cele kształcenia

Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia

Sposoby osiągania celów w zakresie kształcenia i wychowania

Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Ogólne założenia programu

Program nauczania *Ku współczesności. Dzieje najnowsze 1918–2006* jest zgodny z podstawą programową zatwierdzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej¹. Zawiera cele ogólne i szczegółowe treści kształcenia historycznego przewidziane dla **IV etapu edukacyjnego w zakresie podstawowym** (I klasa szkół ponadgimnazjalnych). Treści nauczania obejmują wydarzenia od zakończenia I wojny światowej do 2006 roku. Zagadnienia z zakresu historii od starożytności do początku XX wieku (do I wojny światowej włącznie) uczniowie poznają podczas nauki w gimnazjum na III etapie edukacyjnym.

Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia po zakończeniu I klasy szkoły ponadgimnazjalnej zostały przedstawione **w tabeli zgodnie z układem podręcznika**. Należy jednak pamiętać, że ostateczną decyzję o szczegółowym podziale na jednostki lekcyjne i tematyczne podejmuje nauczyciel. Program może mu pomóc w stworzeniu własnego rozkładu materiału i planu wynikowego, które wraz z programem nauczania stanowią podstawowe narzędzie pracy nauczyciela².

Cele kształcenia

Ogólne cele kształcenia historycznego precyzuje podstawa programowa. Wymagania zostały określone w trzech wymiarach – chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej oraz narracji historycznej:

I. Chronologia historyczna

Uczeń porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych; dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych.

II. Analiza i interpretacja historyczna

Uczeń analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego; rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego; dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny.

¹ Program został opracowany zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół.

² Wydawnictwo Stentor przygotowało też propozycję rozkładu materiału z planem wynikowym.

III. Tworzenie narracji historycznej

Uczeń tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy.

Podczas realizowania celów ogólnych należy zwrócić szczególną uwagę na:

- budzenie zainteresowania dorobkiem kulturowym i cywilizacyjnym ludzkości;
- kształtowanie rozumienia powiązań między przeszłością, teraźniejszością i przyszłością;
- znajomość podstawowych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych w poszczególnych epokach;
- rozumienie związków przyczynowo-skutkowych analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- przedstawianie dziejów Polski w kontekście europejskim i światowym;
- poznanie i rozumienie wydarzeń z historii regionalnej w powiązaniu z historią Polski, Europy i świata;
- kształtowanie świadomości istnienia relacji między poszczególnymi wymiarami historii: światowym, europejskim, narodowym, regionalnym i indywidualnym;
- zestawianie w różnych formach wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych;
- odczytywanie i interpretowanie różnego rodzaju źródeł historycznych związanych z daną epoką;
- umiejętność samodzielnego zdobywania wiadomości, korzystania z dodatkowej literatury i innych źródeł wiedzy;
- integrowanie informacji pozyskanych z różnych źródeł w procesie tworzenia narracji historycznej;
- kształtowanie umiejętności pracy z mapą;
- pogłębianie umiejętności przedstawiania wyników własnej pracy w różnych formach, zarówno tradycyjnych, jak i nowoczesnych (plan, notatka, rozprawka, prezentacja);
- rozwijanie postaw obywatelskich i patriotycznych, poczucia przynależności do wspólnoty rodzinnej, lokalnej, regionalnej, narodowej i ponadnarodowej;
- kształtowanie własnego systemu wartości;
- przygotowanie do udziału w życiu różnych społeczności zgodnie z normami i wartościami demokratycznymi;
- znajomość i poszanowanie odmiennych kultur, obyczajów i przekonań.

Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia ucznia

	Tematy rozdziałów w podręczniku	Treści nauczania i przewidywane osiągnięcia	Punkt podstawy programowej
		Uczeń:	
1.	Na gruzach Wielkiej Wojny	– opisz następstwa I wojny światowej, uwzględniając konsekwencje polityczne, gospodarcze, społeczne i kulturowe; – wymieni najważniejsze postanowienia traktatów dotyczące zmian terytorialnych w Europie; wskaż je na mapie; – przedstaw cel utworzenia i charakter Ligi Narodów; – omów politykę mocarstw w stosunku do Niemiec po zakończeniu wojny; – przedstaw i oceni postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Polski.	1.1. 1.2. 1.3.
2.	Znów niepodległa	– scharakteryzuj ośrodki władzy w Polsce w listopadzie 1918 roku, omów proces formowania się władz centralnych; – wyjaśnij rolę Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego w procesie odbudowy państwa; – przedstaw opinie Dmowskiego i Piłsudskiego w sprawie granicy wschodniej; – przedstaw zapisy traktatu wersalskiego dotyczące polskich granic; – wyjaśnij przyczyny konfliktu polsko-ukraińskiego, omów najważniejsze wydarzenia związane z walkami o Lwów; – omów genezę i przebieg konfliktu polsko-litewskiego i wskaż na mapie obszar działań; – wyjaśnij przyczyny wybuchu powstania wielkopolskiego i omów najważniejsze wydarzenia z nim związane;	2.1. 2.2. 2.3. 2.7.

		– wyjaśni okoliczności przyznania Wielkopolski i Pomorza państwu polskiemu; – wskaże na mapie obszary plebiscytowe; – omówi genezę i skutki sporu o Powiśle, Warmię i Mazury; – przedstawi genezę i przebieg konfliktu o Śląsk Cieszyński i wskaże na mapie sporne terytorium; – scharakteryzuje sytuację Górnego Śląska po zakończeniu wojny; omówi cele i skutki powstań śląskich.	
3.	Wojna z bolszewikami	– wyjaśni przyczyny i omówi najważniejsze wydarzenia wojny polsko-bolszewickiej; opisz następstwa tego konfliktu; – wskaże na mapie rejony działań; – wymieni najważniejsze postanowienia traktatu ryskiego; – wskaże na mapie wschodnią granicę państwa polskiego.	2.3.
4.	Trudne początki – kształtowanie ustroju Polski	– omówi założenia ordynacji wyborczej do sejmu ustawodawczego 1919 roku; – przedstawi główne założenia programowe kluczowych partii politycznych odrodzonej RP; – przedstawi okoliczności i znaczenie uchwalenia małej konstytucji; – scharakteryzuje zapisy konstytucji marcowej dotyczące ustroju państwa i struktury władzy; – wyjaśni rolę i funkcje głównych instytucji państwa polskiego; – omówi wyniki wyborów do parlamentu z 1922 roku; – scharakteryzuje nastroje społeczne i sytuację polityczną w okresie pierwszych wyborów prezydenckich Polski; – wyjaśni okoliczności zamachu na pierwszego prezydenta RP; – omówi strukturę społeczną, narodowościową i wyznaniową w II Rzeczypospolitej.	2.4. 2.5. 2.6. 6.1.

5.	Zbudować państwo	– omówi sytuację gospodarczą RP w pierwszych latach po zakończeniu wojny światowej; – przedstawi podstawowe założenia reformy rolnej; – wyjaśni założenia reformy walutowej i oceni skutki jej przeprowadzenia; – scharakteryzuje rolę instytucji finansowych towarzyszących reformie walutowej; – wymieni i wskaże na mapie główne inwestycje gospodarcze II RP; – omówi najważniejsze reformy w zakresie kultury, oświaty i ustawodawstwa socjalnego.	2.5. 2.6. 6.2. 6.3. 6.4.
6.	Świat po Wielkiej Wojnie	– scharakteryzuje sytuację gospodarczą w Europie i na świecie w pierwszych latach po zakończeniu I wojny światowej; – przedstawi sytuację społeczno-polityczną USA w dwudziestoleciu międzywojennym; – wskaże główne przyczyny kryzysu gospodarczego USA drugiej połowy lat 20. XX wieku; – omówi skutki załamania gospodarki Stanów Zjednoczonych w 1929 roku dla Europy i świata; – przedstawi główne założenia programu odbudowy amerykańskiej gospodarki; omówi zmiany, jakie dokonały się w gospodarce amerykańskiej i światowej w wyniku realizacji programu nowego ładu Roosevelta; – przedstawi główne problemy społeczno-polityczne państw europejskich w latach 20. i 30.; – przedstawi najważniejsze osiągnięcia techniki i kultury okresu międzywojennego w Europie i USA.	6.2.
7.	Od Rosji bolszewickiej do ZSRR	– omówi etapy kształtowania się komunizmu w Rosji, charakteryzuje komunizm w ZSRR jako system totalitarny;	4.1. 4.2. 4.3.

		– omówi sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą porewolucyjnej Rosji; – scharakteryzuje główne założenia polityki komunizmu wojennego; przedstawi podstawowe przyczyny wprowadzenia i główne założenia NEP; – przedstawi okoliczności utworzenia ZSRR; – wymieni i wskaże na mapie pierwsze państwa związkowe (przyłączone do ZSRR); – określi na mapie zmiany granic ZSRR w okresie międzywojennym; – wyjaśni cel utworzenia Kominternu; – wyjaśni wpływ śmierci Lenina na sytuację w kręgach przywódczych partii rządzącej; – przedstawi okoliczności dojścia Stalina do władzy; – scharakteryzuje główne cechy stalinizmu; – wskaże przyczyny i skutki czystek w strukturach partyjnych i wojskowych ZSRR w latach 30. XX wieku.	
8.	Niemcy i Włochy na drodze do totalitaryzmu	– omówi sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną powojennych Włoch; – przedstawi okoliczności powstania faszyzmu we Włoszech; – omówi działalność Narodowej Partii Faszystowskiej w okresie poprzedzającym przejęcie władzy przez Mussoliniego; – przedstawi przyczyny i skutki marszu na Rzym faszystów Mussoliniego; – wyjaśni okoliczności przejęcia władzy we Włoszech przez partię faszystowską i Mussoliniego; – scharakteryzuje podstawowe zasady funkcjonowania państwa w okresie dyktatury Mussoliniego; – przedstawi sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną Niemiec w pierwszych latach po zakończeniu wojny;	3.1. 3.2. 4.3.

		– wskaże przyczyny rozwoju nazizmu w Niemczech; – scharakteryzuje główne hasła programowe NSDAP; – przedstawi okoliczności przejęcia władzy w Niemczech przez faszystów; – omówi główne zasady funkcjonowania państwa totalitarnego na przykładzie III Rzeszy; – porównuje faszyzm z nazizmem; – porównuje totalitarne systemy w hitlerowskich Niemczech i stalinowskiej Rosji.	
9.	Polska autorytarna – od przewrotu majowego do konstytucji kwietniowej	– scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną II RP pierwszej połowy lat 20. XX wieku; – omówi przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego; – omówi wyniki kolejnych wyborów do Sejmu II RP w dwudziestoleciu międzywojennym; – scharakteryzuje zmiany polskiej sceny politycznej w okresie międzywojennym; – wskaże mocne i słabe strony polskiej demokracji w dwudziestoleciu międzywojennym; – omówi zapisy konstytucji kwietniowej dotyczące ustroju i zasad funkcjonowania państwa; – wskaże podstawowe różnice pomiędzy konstytucją marcową i kwietniową; – wskaże główne cechy rządów sanacji; – przedstawi różnice między demokracją parlamentarną a rządami autorytarnymi; – wyjaśni, jakie skutki dla obozu sanacyjnego miała śmierć Józefa Piłsudskiego; – dokona bilansu działalności politycznej i wojskowej Józefa Piłsudskiego w okresie międzywojennym.	5.1. 5.2. 5.3.
10.	Polska w Europie międzywojennej	– omówi sojusze i układy II RP z wybranymi państwami: Francją, Wielką Brytanią, Niemcami, ZSRR i Rumunią;	5.4. 7.2.

		– scharakteryzuje główne koncepcje polityki zagranicznej II RP (w tym koncepcje równowagi i Międzymorza); – wyjaśni okoliczności zawarcia i główne zapisy układu w Rapallo, przedstawi stanowisko Francji i Polski; – wymieni głównych sygnatariuszy i podstawowe zapisy traktatu w Locarno, wyjaśni, jakie zagrożenia dla nienaruszalności granic II RP wynikały z zapisów tego traktatu; – przedstawi okoliczności zawarcia paktu Ribbentrop–Mołotow, omówi główne zapisy paktu i tajnego protokołu; wyjaśni zagrożenie, jakie pakt stanowił dla bezpieczeństwa Polski i państw Europy Środkowo-Wschodniej.	7.3.
11.	W przededniu wojny	– scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i militarną w Europie i na świecie w połowie lat 30.; – omówi okoliczności zawierania traktatów pomiędzy Niemcami, Włochami i Japonią oraz innych sojuszy w drugiej połowie lat 30.; poda najważniejsze zapisy traktatowe; – scharakteryzuje kolejne etapy ekspansji terytorialnej państw osi w latach 1936–1939, wskaże je na mapie; – porówna metody realizowania polityki ekspansji przez Niemcy, Włochy i Japonię; – wyjaśni, na czym polegała polityka <i>appeasementu</i>; – przedstawi główne postanowienia układu monachijskiego; – omówi genezę, przebieg i skutki wojny domowej w Hiszpanii; – wskaże państwa europejskie, które wzięły bezpośredni udział w wojnie domowej w Hiszpanii; wyjaśni powody i okoliczności zaangażowania tych państw.	3.3. 7.1. 7.2. 7.3.
12.	Polski wrzesień –	– wyjaśni przyczyny wybuchu II wojny światowej;	7.1.

	początek II wojny światowej	– omówi sytuację międzynarodową Polski w przededniu wojny (sojusze i traktaty); – scharakteryzuje koncepcję wojny obronnej Polski; – omówi główne etapy i najważniejsze wydarzenia kampanii wrześniowej; – wyjaśni, na czym polegała idea <i>Blitzkriegu</i>; – scharakteryzuje działania sojuszników Polski – Francji i Wielkiej Brytanii – w okresie kampanii wrześniowej; – wskaże główne przyczyny klęski Polaków we wrześniu 1939 roku; – przedstawi okoliczności powstania rządu na uchodźstwie; – przedstawić politykę Niemiec i ZSRR wobec wziętych do niewoli w 1939 roku polskich oficerów i żołnierzy; – omówi i wskaże na mapie zmiany administracyjne ziem polskich na obszarze niemieckiej i radzieckiej okupacji; – przedstawi politykę Niemiec i ZSRR wobec ludności cywilnej i elit intelektualnych; – scharakteryzuje początki polskiego ruchu konspiracyjnego.	7.2 9.1. 8.3.
13.	II wojna światowa (1939–1943)	– przedstawi kolejne etapy niemieckich podbojów; – omówi skutki klęski Francji dla dalszych działań państw osi w Europie i poza nią; – wyjaśni genezę wybuchu wojny niemiecko-rosyjskiej; – przedstawi na mapie postępy niemieckiej ofensywy w ZSRR i wyjaśni przyczyny sukcesów armii niemieckiej; – scharakteryzuje politykę Niemiec na terenach okupowanych; – omówić najważniejsze wydarzenia związane z kształtowaniem się koalicji antyhitlerowskiej; – wyjaśni przyczyny przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny; – przedstawi najważniejsze zapisy Karty Atlantyckiej oraz	7.4. 7.6. 9.2. 9.3.

		Deklaracji NZ i postanowienia konferencji w Teheranie; – przedstawi relacje polsko-radzieckie w dobie kształtowania się koalicji antyhitlerowskiej (Wielkiej Trójki); – omówi okoliczności powstania w ZSRR oraz losy Armii Andersa i Armii Berlinga; – na przykładach przedstawi udział polskich formacji wojskowych w walkach we Francji, w Norwegii i Wielkiej Brytanii; – oceni politykę mocarstw wobec sprawy polskiej podczas II wojny światowej.	
14.	Na emigracji i w okupowanym kraju	– wyjaśni sytuację prawną rządu polskiego na uchodźstwie i konstytucyjne możliwości jego funkcjonowania; – omówi działalność rządu londyńskiego w kraju i na emigracji; – scharakteryzuje politykę Niemiec na ziemiach polskich; – przedstawi główne formy oporu na terenach okupowanych; – scharakteryzuje działania Polskiego Państwa Podziemnego; – omówi sytuację Żydów na terenach okupowanych; – scharakteryzuje działania ZSRR mające na celu ustanowienie komunistycznych władz na ziemiach polskich; – przedstawi genezę, omówi cele, przebieg i skutki powstania warszawskiego.	9.1. 8.1. 8.2. 8.3. 7.5.
15.	II wojna światowa – zwycięstwo sprzymierzonych (1943–1945)	– wymieni najważniejsze kampanie i bitwy okresu 1943–1945; – określi na mapie postępy armii sprzymierzonych w latach 1943–1945; – oceni znaczenie użycia nowych rodzajów broni (bomba atomowa) w wojnie na Dalekim Wschodzie;	7.4. 9.2. 9.3. 7.7.

		– wyjaśni wpływ utworzenia drugiego frontu w Europie na dalsze losy wojny; – omówi przyczyny załamania się frontu niemieckiego na Wschodzie; – przedstawi udział Polaków na frontach II wojny światowej; – wyjaśni przyczyny polityczne, ekonomiczne i militarne klęski państw osi podczas II wojny światowej; – oceni straty powstałe w wyniku II wojny światowej (społeczeństwo, gospodarka, kultura).	
16.	Powojenny ład na świecie	– wymieni najważniejsze postanowienia wybranych konferencji koalicji antyhitlerowskiej; – wyjaśni rolę Wielkiej Trójki w koalicji; – scharakteryzuje nowy ład międzynarodowy powstały w konsekwencji ustaleń Wielkiej Trójki; – przedstawi genezę i sposób działania ONZ; – wskaże na mapie strefy okupacyjne w Niemczech; – wyjaśni, dlaczego Niemcy i Austrię podzielono na strefy; – scharakteryzuje politykę aliantów na terenie okupowanych Niemiec; – przedstawi genezę, cele i metody realizacji planu Marshalla; – przedstawi cel powstania RWPG i wymieni należące do niej państwa; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki kryzysu berlińskiego; – przedstawi okoliczności i konsekwencje powstania RFN i NRD; – przedstawi okoliczności powstania Izraela.	7.6. 7.7. 10.1. 10.2.
17.	Początek zimnej wojny – rozłam	– przedstawi genezę zimnej wojny; – scharakteryzuje doktrynę Trumana;	10.1. 10.3.

	między Wschodem a Zachodem	– przedstawi metody stosowane przez obie strony w trakcie zimnej wojny; – przedstawi okoliczności i cel powstania NATO, wymieni państwa założycielskie i wskaże je na mapie – przedstawi okoliczności i cel powstania Układu Warszawskiego, wymieni państwa członkowskie i wskaże na mapie; – porówna potencjał Układu z potencjałem NATO; – przedstawi metody przejmowania władzy przez komunistów w krajach za żelazną kurtyną, scharakteryzuje sytuację tych krajów w pierwszych latach powojennych; – przedstawi cele Kominformu; – wyjaśni, na czym polegała sowietyzacja państw bloku wschodniego, i przedstawi jej etapy; – wyjaśni, czym była tzw. demokracja ludowa; – przedstawi genezę integracji europejskiej – wymieni najważniejsze europejskie organizacje gospodarcze utworzone po II wojnie światowej; – przedstawi sytuację wewnętrzną USA w II połowie XX wieku; – przedstawi sytuację Kościoła katolickiego w drugiej połowie XX wieku, z uwzględnieniem roli soboru watykańskiego II.	10.4. 10.6.
18.	Rewolucja w Chinach, konflikty na Bliskim Wschodzie i dekolonizacja	– przedstawi okoliczności przejęcia władzy przez Mao Tse Tungą w Chinach i scharakteryzuje jego rządy; – wyjaśni znaczenie powstania ChRL dla sytuacji międzynarodowej i przebiegu zimnej wojny; – scharakteryzuje sytuację na Bliskim Wschodzie w drugiej połowie XX wieku; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki	10.9. 10.8. 10.5.

		najważniejszych konfliktów z udziałem Izraela i państw arabskich; – wyjaśni powody zainteresowania Stanów Zjednoczonych sytuacją na Bliskim Wschodzie, poda przykłady uczestnictwa USA w wydarzeniach na Bliskim Wschodzie; – przedstawi okoliczności powstania republiki islamskiej w Iranie; – przedstawi genezę dekolonizacji i jej przebieg w pierwszych latach po zakończeniu II wojny światowej; – przedstawi na wybranych przykładach proces dekolonizacji Azji i Afryki; – wymieni i wskaże na mapie wybrane państwa powstałe w wyniku dekolonizacji Azji i Afryki; – przedstawi na wybranych przykładach problemy państw postkolonialnych.	
19.	Zimna wojna i najważniejsze konflikty zbrojne na świecie w latach 1945–1989	– przedstawi okoliczności powstania dwóch państw koreańskich i wskaże te państwa na mapie; – wyjaśni przyczyny wybuchu wojny koreańskiej, przedstawi jej skutki; – scharakteryzuje zaangażowanie innych państw w konflikcie koreańskim; – przedstawi genezę i przebieg rewolucji Castra na Kubie; – wyjaśni powody zainteresowania ZSRR sytuacją na Kubie; – wyjaśni przyczyny ingerencji Stanów Zjednoczonych w politykę wewnętrzną Kuby; – przedstawi genezę, przebieg i skutki kryzysu kubańskiego; – scharakteryzuje sytuację na Półwyspie Indochińskim	10.7.

		po zakończeniu II wojny światowej; – przedstawi okoliczności powstania dwóch państw w Wietnamie, nazwie te państwa i wskaże je na mapie; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wojny w Wietnamie; – scharakteryzuje rządy Czerwonych Khmerów w Kambodży; – przedstawi konsekwencje rządów komunistycznych w Indochinach; – wyjaśni przyczyny interwencji zbrojnej ZSRR w Afganistanie, przedstawi przebieg i skutki wojny; – wyjaśni, na czym polegało zagrożenie nuklearne w okresie zimnej wojny.	
20.	Polska w rękach komunistów	– scharakteryzuje sytuację polityczną na ziemiach polskich w latach 1944–1945; – określi wpływ ZSRR na sytuację Polski w latach 1944–1945; – przedstawi okoliczności utworzenia PKWN, Rządu Tymczasowego i Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej; – wyjaśni rolę PSL Mikołajczyka w komunistycznym rządzie Polski; – przedstawi okoliczności przeprowadzenia referendum ludowego i pierwszych po wojnie wyborów do sejmu; – przedstawi działalność PSL w omawianym okresie; – przedstawi genezę i główne cele PZPR; – scharakteryzuje działania władz wobec legalnej i nielegalnej opozycji; – scharakteryzuje sytuację Kościoła katolickiego w Polsce w okresie stalinowskim; – scharakteryzuje zmiany, jakie zaszły w środowisku państwa podziemnego po przejęciu władzy przez	11.1. 11.2. 11.5.

		komunistów.	
21.	Początki PRL	– wymieni najważniejsze zapisy małej konstytucji na temat władzy i zasad funkcjonowania państwa; – scharakteryzuje ustrój społeczno-polityczny i zasady funkcjonowania państwa wynikające z Konstytucji PRL; – porówna główne zapisy Konstytucji PRL z przedwojennymi konstytucjami; – przedstawi zmiany granic państwa polskiego po II wojnie światowej; – porówna przedwojenne i powojenne granice Polski; – scharakteryzuje problem repatriacji i przesiedleń na ziemiach Polski po zakończeniu II wojny światowej; – scharakteryzuje zmiany w strukturze społeczeństwa polskiego w pierwszych latach po II wojnie światowej, wyjaśnić ich przyczyny i konsekwencje; – przedstawi przebieg reformy rolnej, wyjaśni, na czym polegała kolektywizacja rolnictwa w powojennej Polsce; – przedstawi przebieg i społeczno-gospodarcze konsekwencje upaństwowienia przemysłu oraz sektora handlu i usług; – wyjaśni, na czym polegała gospodarka centralnie planowana; przedstawi założenia i opisz realizację planów gospodarczych z lat 1947–1956 oraz główne inwestycje gospodarcze z tego okresu.	8.4. 11.3.
22.	W objęciach Wielkiego Brata – obóz socjalistyczny w latach 50. i 60.	– przedstawi wpływ śmierci Józefa Stalina na sytuację w Związku Radzieckim i w całym bloku wschodnim; – przedstawi okoliczności ogłoszenia referatu Chruszczowa i jego główne tezy; – oceni wpływ referatu na sytuację w ZSRR i bloku	10.4. 10.10. 11.3. 11.4. 11.5.

		wschodnim; – wyjaśni, na czym polegała destalinizacja; – przedstawi wydarzenia w NRD z 1953 roku; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń w Poznaniu w 1956 roku; – przedstawi okoliczności dojścia do władzy Władysława Gomułki; – wyjaśni, na czym polegały destalinizacja i odwilż w Polsce; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki powstania na Węgrzech; – oceni stanowisko i działania władz PRL w sprawie wydarzeń na Węgrzech; – scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w Polsce Władysława Gomułki; – scharakteryzuje politykę władz PRL za rządów Władysława Gomułki wobec Kościoła katolickiego; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń marca 1968 roku; – wyjaśni, na czym polegała nagonka antysemicka po marcu 1968 roku; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki Praskiej Wiosny; – wyjaśni, na czym polegała doktryna Breżniewa; – porówna wydarzenia 1956 roku na Węgrzech i 1968 roku w Czechosłowacji; – oceni stanowisko i działania władz PRL w sprawie wydarzeń w Czechosłowacji.	
23.	Władza w walce ze społeczeństwem – Polska w latach	– scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w PRL na przełomie lat 60. i 70. XX wieku; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki	11.3. 11.4. 11.5. 12.1.

	1970–1983	wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 roku; – przedstawi okoliczności odwołania Władysława Gomułki i dojścia do władzy Edwarda Gierka; – wyjaśni, na czym polegał „cud gospodarczy” Gierka z początku lat 70. XX wieku; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń czerwca 1976 roku; – przedstawi genezę i cel powstania KOR i ROPCiO; – wyjaśni znaczenie wyboru Karola Wojtyły na papieża dla Kościoła katolickiego, dla Polaków i dla bloku wschodniego; – oceni rolę Kościoła katolickiego w Polsce na przełomie lat 70. i 80. XX wieku; – scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w PRL na przełomie lat 70. i 80. XX wieku; – wyjaśni przyczyny, przedstawi przebieg i skutki wydarzeń sierpnia 1980 roku; – przedstawi genezę i cel powstania „Solidarności”; – przedstawi najważniejsze postulaty strajkujących oraz punkty porozumień sierpniowych; – scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w 1981 roku; – przedstawi okoliczności wprowadzenia oraz najważniejsze ograniczenia stanu wojennego; – scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą w okresie stanu wojennego; – przedstawi najważniejsze kontrowersje wokół wprowadzenia stanu wojennego.	12.2. 12.3.
24.	Upadek PRL. Przełom 1989 roku	– scharakteryzuje sytuację polityczną, społeczną i gospodarczą po zakończeniu stanu wojennego; – wyjaśni, na czym polegały próby „normalizacji”	11.3. 12.3. 12.4.

		stosunków społecznych podejmowane po 1983 roku; – przedstawi nastroje społeczne i działalność opozycyjną w pierwszych latach po zniesieniu stanu wojennego; – wyjaśni genezę i przedstawić przebieg strajków z 1988 roku; – wyjaśni genezę Okrągłego Stołu, przedstawi najważniejsze postanowienia i wymieni głównych uczestników; – przedstawi zasady, na jakich przeprowadzono wybory czerwcowe; – oceni znaczenie Okrągłego Stołu i wyborów czerwcowych dla historii Polski; – przedstawi główne kontrowersje powstałe wokół obrad Okrągłego Stołu; – wyjaśni, na czym polegała transformacja ustrojowa i gospodarcza; – wyjaśni, na czym polegał plan Balcerowicza; – przedstawi najważniejsze skutki transformacji gospodarczej, które były widoczne na początku lat 90. XX wieku.	12.5.
25.	Rozpad bloku wschodniego i ZSRR oraz koniec zimnej wojny – lata 80. i przełom 1989 roku	– scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną ZSRR na początku lat 80.; – wyjaśni, na czym polegała pierestrojka i przedstawi najważniejsze reformy Gorbaczowa; – przedstawi tendencje rozbrojeniowe w latach 80. XX wieku; – oceni rolę Michaiła Gorbaczowa i Ronalda Reagana w zakończeniu zimnej wojny; – scharakteryzuje sytuację polityczną krajów bloku wschodniego pod koniec lat 80. XX wieku; – przedstawi przebieg i skutki Jesieni Narodów na	10.10. 10.11.

		Węgrzech, w Czechosłowacji, NRD, w Bułgarii i Rumunii; – wyjaśni związki Jesieni Narodów z wydarzeniami w Polsce w 1989 roku; – porówna wydarzenia Jesieni Narodów w Polsce, na Węgrzech, w Czechosłowacji, NRD, w Bułgarii i Rumunii; – wyjaśni znaczenie Jesieni Narodów dla bloku wschodniego, dla Europy i dla układu sił na świecie; – przedstawi zasady, na jakich dokonało się zjednoczenie Niemiec; – przedstawi genezę, przebieg i skutki rozpadu ZSRR, wskaże na mapie państwa powstałe po jego rozpadzie; – wyjaśni, czym jest Wspólnota Niepodległych Państw, i przedstawi okoliczności jej powstania; – wyjaśni genezę wojen czeczeńskich, przedstawi ich przebieg i opisz stosowane metody walki; – przedstawi sytuację Jugosławii po śmierci Tity oraz okoliczności jej rozpadu; wskaże na mapie powstałe państwa; – omówi źródła problemów narodowościowych, wyznaniowych i etnicznych na Bałkanach; – przedstawi przebieg i skutki wojen na Bałkanach; – scharakteryzuje sytuację polityczną, gospodarczą i społeczną w Chinach i Korei Północnej w drugiej połowie lat 80. i w latach 90. XX wieku; przedstawi wydarzenia na placu Tiananmen w Pekinie.	
26.	III Rzeczpospolita	– scharakteryzuje sytuację na polskiej scenie politycznej po wyborach parlamentarnych 1989 roku; – przedstawi podziały w obozie solidarnościowym i	12.5. 12.6.

		przyczyny kryzysu jego rządów; – omówi przebieg pierwszych wolnych wyborów prezydenckich w III RP; – scharakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 1990–1995; – wyjaśni, na czym polegały główne problemy z transformacją gospodarczą w pierwszych latach III RP; – scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 1990–1995; – wyjaśni, na czym polegały wojna na teczki i problem lustracji w III RP; – wyjaśni, jakie znaczenie dla III RP miało opuszczenie Polski przez oddziały rosyjskie; – wyjaśni znaczenie rozpadu Układu Warszawskiego dla dawnych państw bloku; – scharakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 1995–2000; – scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 1995–2000; – przedstawi ustrój III RP na podstawie konstytucji z 1997 roku; – przedstawi okoliczności wejścia Polski do NATO; – scharakteryzuje sytuację gospodarczą i społeczną w Polsce w latach 2000–2005; – scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 2000–2005; – przedstawi okoliczności wejścia Polski do Unii Europejskiej; – scharakteryzuje polską scenę polityczną w latach 2005–2006.	
27.	Świat na	– wyjaśni genezę pierwszej wojny w Zatoce Perskiej;	10.12.

przełomie wieków	– wyjaśni przyczyny angażowania się USA i ONZ w konflikt kuwejcki, przedstawi przebieg wojny i jej konsekwencje; – scharakteryzuje rządy talibów w Afganistanie; – wyjaśni, na czym polega islamski fundamentalizm; – przedstawi okoliczności powołania Autonomii Palestyńskiej i wyjaśni znaczenie tego faktu dla dalszych losów konfliktu na Bliskim Wschodzie; – przedstawi reakcje Stanów Zjednoczonych i świata na ataki z 11 września; – wyjaśni znaczenie ataku na WTC dla kierunków polityki międzynarodowej USA; – scharakteryzuje zmiany społeczne i kulturowe na świecie po 11 września; – wyjaśni genezę interwencji USA w Afganistanie, przedstawi jej przebieg i skutki; – wyjaśni genezę interwencji USA w Iraku, przedstawi jej przebieg i skutki; – wyjaśni genezę Unii Europejskiej; – przedstawi procesy poszerzania Unii Europejskiej o państwa byłego bloku wschodniego; – przedstawi okoliczności rozpadu Czechosłowacji i wskaże na mapie państwa powstałe po jej podziale; – scharakteryzuje sytuację wewnętrzną i międzynarodową Rosji Władimira Putina; – wyjaśnić znaczenie rozpadu Układu Warszawskiego dla dawnych państw bloku; – przedstawi procesy poszerzania NATO o państwa byłego bloku wschodniego; – przedstawi najważniejsze zmiany cywilizacyjne końca XX wieku i przełomu XX i XXI wieku.	
---------------------	--	--

Sposoby osiągania celów w zakresie kształcenia i wychowania

Do osiągnięcia głównych celów kształcenia i wychowania konieczne będzie stosowanie różnorodnych strategii i metod edukacyjnych. Najbardziej odpowiednie są te, które w jak największym stopniu **aktywizują uczniów** i skłaniają do samodzielnej pracy, wyciągania własnych wniosków i formułowania opinii (**nauczanie problemowe, badanie historyczne, dyskusja panelowa, debata „za i przeciw”, burza mózgów, samodzielna praca ze źródłem, drzewko decyzyjne, metaplan, portfolio, analiza SWOT**). Dzięki nim uczniowie opanowują m.in. umiejętności prezentacji wyników własnej pracy, uświadamiają sobie istnienie różnych interpretacji omawianych zjawisk, wydarzeń, procesów historycznych i przemian cywilizacyjnych, a także uczą się dyskusowania, obrony własnego zdania, sztuki argumentacji, kompromisu i poszanowania dla odmiennych opinii.

Metody aktywizujące są z reguły skuteczniejsze od **metod podawczych**. Nie należy jednak rezygnować z tradycyjnych metod nauczania, takich jak **wykład** czy **rozmowa nauczająca**. Trudno byłoby na lekcjach historii pracować nad umiejętnościami bez podstawowej wiedzy o wydarzeniach i procesach historycznych, a przy realizacji zupełnie nowego dla ucznia materiału nie sposób tych form uniknąć. Skuteczna praca nad rozwojem kompetencji ucznia (możliwości wykorzystania zdobytej wiedzy) zależy od poziomu jego wiedzy, zrozumienia treści i cech indywidualnych. Należy zatem łączyć metody podawcze z aktywizującymi.

Realizując program, nauczyciel powinien skupić się na zachęcaniu uczniów do poznawania przeszłości, **zainteresowaniu ich historią**, w tym także – własnego regionu i rodziny. Należy położyć nacisk na **analizę zjawisk i procesów historycznych**, pogłębianie wiedzy i kształcenie umiejętności krytycznego spojrzenia na wiele zagadnień, a także klarownego przedstawiania problemów. W tym wypadku należy zwrócić szczególną uwagę na **analizę różnego typu źródeł** – pisanych i niepisanych. Praca ze źródłami pozwala na kształcenie jednocześnie wielu umiejętności, m.in. myślenia przyczynowo-skutkowego, wyciągania wniosków, formułowania ocen oraz odróżniania ocen od opinii.

Podczas zajęć historii nie należy zapominać o **wykorzystywaniu narzędzi edukacji multimedialnej**. Pomoce różnego typu – kasety wideo, płyty CD i DVD, zasoby internetowe – są obecnie powszechne i łatwo dostępne. Zawierają ciekawe materiały (teksty źródłowe, bogaty wybór źródeł ilustracyjnych, mapy, wykresy, tabele, zadania interaktywne, filmy i animacje), dają nauczycielowi nowe możliwości przekazywania i sprawdzania wiedzy, a przede wszystkim – są atrakcyjne dla ucznia. Multimedia stały się niezwykle ważnym elementem zajęć historii w

nowoczesnej zreformowanej szkole. Pamiętajmy, że w dobie społeczeństwa informacyjnego korzystanie z różnego typu pomocy multimedialnych i nowoczesnych technologii (m.in. internetu) oraz swobodne poruszanie się w świecie mediów jest warunkiem wielopłaszczyznowego rozwoju człowieka.

Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Podstawowym elementem oceny ucznia poza oczywistym **kryterium wiedzy (wiadomości)** są **kryteria umiejętności** rozumiane jako sposób pozyskiwania i wykorzystywania wiedzy w praktyce.

Na poziomie kryterium wiedzy należy wskazać dwa obszary decydujące o postępach i ocenie ucznia. Pierwszy z nich to obszar poznawczy, czyli wiadomości dotyczące danego tematu lub zagadnienia i ich zapamiętanie. Drugi obszar kryterium wiedzy to zrozumienie poznanych wiadomości.

Przy kryterium umiejętności także wyróżnia się dwa obszary. Pierwszy z nich obejmuje umiejętność stosowania poznanych wiadomości w sytuacjach typowych, a drugi – w sytuacjach nowych, nietypowych.

Uznaje się, że uczeń stosuje wiadomości w **sytuacjach typowych**, gdy sprawnie i ze zrozumieniem posługuje się wiadomościami pozyskanymi w procesie edukacji. Zestawia, porównuje i analizuje materiał w obrębie danego zagadnienia, tematu lub lekcji.

O umiejętności zastosowania wiadomości w **sytuacjach nietypowych** można powiedzieć wtedy, gdy uczeń potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę do zestawiania i analizy porównawczej materiału wielowątkowego, wykraczającego poza ograniczenia jednego tematu lub lekcji, umie rozwiązać problem według swojego pomysłu, a nie tylko odtworzyć rozwiązania zaproponowane na lekcji³.

Kryteria	Obszar	Wymagania
wiadomości	A	zapamiętywanie wiadomości
	B	zrozumienie wiadomości
umiejętności	C	stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych
	D	stosowanie wiadomości w nowych (nietypowych) sytuacjach

³ Na podstawie: B. Niemierko, *Pomiar sprawdzający w dydaktyce. Teoria i zastosowania*, Warszawa 1990.

Stopień spełnienia wymagań programowych nauczyciel ocenia, stosując tradycyjną **skale stopni szkolnych**.

Wymagania podstawowe (wiadomości i umiejętności łatwe i o średniej skali trudności, bezpośrednio przydatne w życiu, konieczne dla kontynuacji procesu edukacyjnego, naukowo pewne). Obszar wymagań podstawowych odpowiada w tabeli literom A, a także – w niewielkim stopniu – B i C.

Wymagania ponadpodstawowe (wiadomości i umiejętności trudne do opanowania, rzadko spotykane, skomplikowane; teoretyczne, związane z daną dyscypliną naukową, ważne naukowo). Obszar wymagań ponadpodstawowych obejmuje w tabeli poziomy A, B, C i D.

Przy podziale na wymagania podstawowe i ponadpodstawowe nie chodzi o różne rodzaje umiejętności, lecz o stopień ich opanowania.

Wymagania podstawowe odpowiadają ocenom: *dopuszczający* i *dostateczny*, wymagania ponadpodstawowe natomiast – ocenom: *dobry* i *bardzo dobry*. Ocenę *niedostateczną* otrzymuje uczeń, który nie spełnił wymagań podstawowych w stopniu minimalnym i pozwalającym na zaliczenie. Ocenę *celującą* dostaje uczeń, który spełnia wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także zdobył wiedzę oraz umiejętności wykraczające poza podstawę programową.

ocena dopuszczająca

uczeń w niepełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C

ocena dostateczna

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C

ocena dobra

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C

w niepełnym zakresie:

- stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D

ocena bardzo dobra

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C
- stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D

ocena celująca

uczeń w pełnym zakresie:

- zapamiętał wiadomości – A
- zrozumiał wiadomości – B
- stosuje wiadomości w sytuacjach typowych – C
- stosuje wiadomości w nowych sytuacjach – D
- uczeń ma wiadomości i umiejętności wykraczające poza program